

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นเมืองพุทธ ประชาชนทุกเพศทุกวัยล้วนอยู่ในศีล ในธรรม เข้าวัดฟังธรรม ปฏิบัติธรรมเป็นจำนวนมาก มีวัดเป็นที่พึ่งอาศัยทางใจ ในระยะ ๓๐ ปีที่ผ่านมา^๑ ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไปจากประเทศเกษตรกรรม ไปเป็นประเทศเป็นอุตสาหกรรม ทำให้มีผลต่อสภาพสิ่งแวดล้อม สังคม ทรัพยากร ธรรมชาติ เทคโนโลยี สิ่งเหล่านี้ถูกนำขึ้นมาใช้และพัฒนาให้ก้าวหน้าเพื่อการแข่งขันกัน แต่ทรัพยากรก็มีอยู่อย่างจำกัด เมื่อถูกใช้ไปสิ่งที่จะมาทดแทนก็น้อยมากจนแทบจะเรียกได้ว่าไม่เพียงพอกับความต้องการของมนุษย์ที่คงอยู่และที่เพิ่มจำนวนขึ้นมาก จึงทำให้การดำเนินชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบัน มีแต่ความเร่งรีบ รีบร้อน ต่อสู้ดิ้นรนเพื่อการอยู่รอด จนบางครั้งไม่ได้คำนึงถึงสิ่งถูกผิดใดๆ นอกจากความสำเร็จหรือเป้าหมายที่ตนเองต้องการเท่านั้น จึงแสดงพฤติกรรมออกมาทั้งทางกาย ทางวาจา ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถจะมองเห็นได้ แต่ทางใจนั้นเราไม่สามารถที่มองเห็นได้เลยคนส่วนใหญ่มองแต่ประโยชน์ตนเองก่อนที่จะมองประโยชน์ของส่วนรวม ความสงบสุขสันติในสังคมจึงลดน้อยถอยลง

ประชาชนส่วนหนึ่งเริ่มมองหาที่พึ่งเพื่อให้เกิดความสงบทั้ง ทางกาย และทางใจ เนื่องจากความเครียดมากขึ้นกับการที่จะต้องดำรงชีวิตอยู่ในรอบ๑๐ปีที่ผ่านมาพบว่าคนไทยมีความเครียดอยู่ในระดับที่น่าเป็นห่วง โดยสถานการณ์และแนวโน้มการเจ็บป่วยทางจิตตั้งแต่ปี ๒๕๔๐ – ๒๕๔๔ มีผู้ป่วยมาใช้บริการสาธารณสุขทั่วประเทศเพิ่มมากขึ้นทุกปี^๒ ในปี ๒๕๔๒ อยู่ที่ประมาณ ๙.๕% แต่ปี ๒๕๔๔ ตัวเลขขึ้นมาประมาณ ๒๐% ของประชากร (ซึ่งตัวเลขที่ได้จะขึ้นอยู่กับช่วงเวลาในการวัดด้วย

ในช่วงวันหยุดหรือวันนักขัตฤกษ์จะเห็นได้ว่าตามวัดต่างๆ จะเต็มไปด้วยผู้คนมาปฏิบัติธรรม เช่น ทำบุญ รักษาศีล ๕ - ศีล ๘ ฟังธรรมกันมากขึ้น ชาวพุทธมีความศรัทธาในหลักธรรมของพระพุทธ

^๑ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (๒๕๑๐ – ๒๕๑๔) – ฉบับที่ ๗ (๒๕๓๕ – ๒๕๓๙), [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=62> [๗ ส.ค. ๒๕๕๕].

^๒ น.พ.ปราชญ์ บุญยวงศ์วิโรจน์, คนไทยน่าห่วงป่วยทางจิตเพิ่มทุกปี, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.dmh.go.th/news/view.asp?id=66> [๖ ส.ค. ๒๕๕๕].

องค์ว่าจะช่วยให้พ้นจากทุกข์ได้ เมื่อใจดี ใจสบาย พฤติกรรมที่จะแสดงออกทางกาย หรือทางวาจา ก็จะดีไปด้วย

การเข้าวัดปฏิบัติธรรมของประชาชน นอกจากจะปรารถนาเข้ามาเพื่อปฏิบัติตาม ประเพณี เช่น เข้าวัดตามวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา หรือเข้าวัดตามเทศกาลงานบุญ เช่น ทอดผ้าป่า ทอดกฐิน ล้างป่าช้า สร้างโบสถ์ใหม่ หรือเข้าวัดเพื่อกิจกรรมบางอย่าง เช่น สวดมนต์ ทำบุญวันเกิด ทำบุญโกนจุก ทำบุญอายุครบ ๖ รอบ ๗ รอบ ทำบุญสะเดาะเคราะห์ ทำบุญต่อชะตาชีวิต ทำบุญศพครบ ๕๐ วัน ๑๐๐ วัน ฟังสวดพระอภิธรรมในงานศพ หรือเข้ามาวัดเพื่อบำเพ็ญประโยชน์เช่น กลุ่มอาสาสมัคร นัดทำความสะอาดวัดในวันหยุด กลุ่มนิสิตนักศึกษาเข้ามาเรียนธรรมหรือช่วยเผยแพร่ธรรมะ แต่จะเห็นได้ว่า วัดเฉพาะในกรุงเทพมหานคร มีประมาณ ๔๔๐ วัด^๙ ซึ่งโดยปกติแล้วคนส่วนใหญ่มักจะเข้าวัดที่ใกล้บ้านหรือเดินทางสะดวก แต่มีสถานที่หนึ่งในจำนวนวัดมากมายนั้น ที่มีประชาชน เดินทางมาปฏิบัติธรรมกันมากคือ **ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เพชรเกษม ๕๔** ประชาชนที่มีทุกเพศทุกวัย หลากหลายอาชีพ จากสถานที่ต่างๆ เข้ามาฟังธรรมทำบุญตามประเพณี และปฏิบัติธรรม จนทำให้สถานที่ดูคับแคบไป โดยเฉพาะในช่วงวันหยุด วันนักขัตฤกษ์ และวันสำคัญทางศาสนา

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา ว่าอะไรเป็นแรงจูงใจให้คนสนใจเข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เพชรเกษม ๕๔ การศึกษาดังกล่าวจะเป็นเครื่องสะท้อนแนวทางในการสนับสนุนให้ประชาชนสามารถที่จะเข้าไปศึกษาปฏิบัติธรรมได้กว้างขวางมากขึ้น

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาวิธีปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ (ศูนย์ ๑) เพชรเกษม ๕๔

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการเข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ (ศูนย์ ๑) เพชรเกษม ๕๔

^๙ จำนวนวัดในกรุงเทพมหานคร, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.onab.go.th> [๖ ส.ค. ๒๕๕๕].

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

๑.๓.๑ **ขอบเขตด้านพื้นที่** : การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ คือ ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ (ศูนย์ ๑) เพชรเกษม ๕๔

๑.๓.๒ **ขอบเขตด้านประชากร** : ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้เข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ (ศูนย์ ๑) เพชรเกษม ๕๔ จำนวน ๔๐๐ คน

๑.๓.๓ **ขอบเขตด้านเนื้อหา** : ในการวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตทางด้านเนื้อหา คือ แรงจูงใจในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๓.๔ **ขอบเขตทางด้านตัวแปร** :

๑) ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ประสบการณ์การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ความถี่ในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน จำนวนวันที่เข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานติดต่อกันที่ยุวพุทธิกสมาคมฯ และสาเหตุที่มาปฏิบัติธรรม

๒) ตัวแปรตาม ได้แก่ แรงจูงใจในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ด้านความเชื่อทางศาสนา ด้านสุขภาพจิต และด้านกาย

๑.๓.๕ **ขอบเขตด้านเวลา** : ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลศึกษาแบบเชิงสำรวจ ตั้งแต่เดือน ธันวาคม ๒๕๕๕ ถึง มกราคม ๒๕๕๖

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ ผู้เข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ (ศูนย์ ๑) เพชรเกษม ๕๔ มีแรงจูงใจอย่างไรในการเข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน

๑.๔.๒ ปัจจัยส่วนบุคคลมีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของผู้เข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ (ศูนย์ ๑) เพชรเกษม ๕๔ หรือไม่

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ ๑ ผู้เข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานศูนย์วิปัสสนายุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ (ศูนย์ ๑) เพชรเกษม ๕๔ มีเพศต่างกัน มีการแรงจูงใจในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๒ ผู้เข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานศูนย์วิปัสสนายุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ (ศูนย์ ๑) เพชรเกษม ๕๔ มีอายุต่างกัน มีการแรงจูงใจในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๓ ผู้เข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานศูนย์วิปัสสนาธุวพุทธิกสมาคม แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ (ศูนย์ ๑) เพชรเกษม๕๔ มีสถานภาพต่างกัน มีการแรงจูงใจในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๔ ผู้เข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานศูนย์วิปัสสนาธุวพุทธิกสมาคม แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ (ศูนย์ ๑) เพชรเกษม๕๔ มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการแรงจูงใจในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๕ ผู้เข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานศูนย์วิปัสสนาธุวพุทธิกสมาคม แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ (ศูนย์ ๑) เพชรเกษม๕๔ มีอาชีพต่างกัน มีการแรงจูงใจในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๖ ผู้เข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานศูนย์วิปัสสนาธุวพุทธิกสมาคม แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ (ศูนย์ ๑) เพชรเกษม๕๔ มีรายได้ต่างกัน มีการแรงจูงใจในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๗ ผู้เข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานศูนย์วิปัสสนาธุวพุทธิกสมาคม แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ (ศูนย์ ๑) เพชรเกษม๕๔ มีประสบการณ์ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานต่างกัน มีการแรงจูงใจในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๘ ผู้เข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานศูนย์วิปัสสนาธุวพุทธิกสมาคม แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ (ศูนย์ ๑) เพชรเกษม๕๔ มีความถี่การเข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานต่างกัน มีการแรงจูงใจในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานแตกต่างกัน

๑.๖ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

แรงจูงใจ หมายถึง ปัจจัยที่กระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา นั่นคือ การเข้าวัดฟังธรรม ถือนศีล ปฏิบัติธรรม จากการถูกสิ่งเร้าภายนอกและตัวกระตุ้นภายใน เช่น ความศรัทธาในทางพุทธศาสนา วัฒนธรรมประเพณี และสังคมที่บุคคลนั้นอาศัยหรืออยู่ร่วมด้วย เช่น บ้าน หมู่บ้าน ที่ทำงาน เป็นต้น

วัฒนธรรมประเพณี หมายถึง สิ่งที่ดีงามที่ถือประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมาจนเป็นขนบธรรมเนียม แบบแผน เป็นวิถีแห่งชีวิตของมนุษย์ในส่วนรวมที่ถ่ายทอดกันได้ วัฒนธรรมจึงเป็นผลผลิตของส่วนร่วมที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากคนสมัยก่อน สืบต่อกันมาเป็นประเพณีวัฒนธรรมจึงเป็นทั้งความคิดเห็น หรือการกระทำของมนุษย์ในส่วนรวมที่เป็นลักษณะเดียวกัน และสำแดงให้ปรากฏเป็นภาษา ความเชื่อ ระเบียบประเพณี

สังคม หรือ สังคมมนุษย์ หมายถึง การอยู่ร่วมกันของมนุษย์โดยมีลักษณะความสัมพันธ์ ซึ่งกันและกันหลายรูปแบบ เช่น เพศ อายุ ศาสนา อาชีพ ฐานะ ที่อยู่อาศัย ฯลฯ สังคมของมนุษย์เกิดจากกลุ่มบุคคลที่มีความสนใจร่วมกันไม่ว่าจะในด้านใด เช่น ถิ่นที่อยู่อาศัย สถานที่ทำงาน ประเทศ จังหวัด และอื่น เช่น กลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์กัน พบปะสังสรรค์กัน มีระเบียบกฎเกณฑ์ ตามวัตถุประสงค์ที่มีร่วมกันหรือทำการตกลงกัน

ความเชื่อ หมายถึง ความมั่นใจว่าเป็นความจริง ซึ่งความจริงบางอย่างอาจสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน ความเชื่อเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับมนุษย์มาตั้งแต่ยุคโบราณ ตอนที่ยังไม่มีความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ ไม่มีการพิสูจน์ถึงความจริงของของเรื่อนั้นๆ ตัวอย่าง คนญี่ปุ่นเชื่อว่าถ้าเราสลักชื่อลงในเตาแก้ว แล้วโยนลงแม่น้ำ กับปะ (ภูติชนิดหนึ่ง) ก็จะไม่ทำร้ายเรา เป็นต้น

สุขภาพจิตและกาย หมายถึง ร่างกายกับจิตใจอาศัยกันและมีอิทธิพลต่อกันเมื่อกายไม่สบาย จิตใจพลอยอ่อนแอเศร้าหมองซุนมัว ส่วนผู้ที่มีจิตใจเข้มแข็งสมบูรณ์ (โดยเฉพาะท่านที่มีจิตใจหลุดพ้นเป็นอิสระแล้ว) เมื่อเจ็บป่วยกายก็ไม่สบายอยู่แค่กายเท่านั้น จิตใจไม่พลอยเจ็บป่วยไปด้วย ยิ่งกว่านั้นยังสามารถใช้ใจที่สบายและมีกำลังจิตใจเข้มแข็งนั้น กลับมาส่งอิทธิพลบรรเทาหรือผ่อนเบาโรคทางกายได้อีกด้วย ซึ่งอาจทำให้โรคหายโดยง่ายและรวดเร็วขึ้น หรือแม้แต่ใช้กำลังสมาธิระงับทุกข์เวทนาทางกายไว้ก็ได้

ผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน หมายถึง ผู้ที่เข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานที่ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ (ศูนย์ ๑) เพชรเกษม๕๔

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๘.๑ ทำให้ทราบแรงจูงใจในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน กรณีศึกษา ผู้เข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ (ศูนย์ ๑) เพชรเกษม ๕๔

๑.๘.๒ ทำให้ทราบปัจจัยส่วนบุคคลใดที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน กรณีศึกษา ผู้เข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ (ศูนย์ ๑) เพชรเกษม๕๔

๑.๘.๓ ทำให้ทราบแนวทางในการสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนสนใจเข้าวัดปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานมากขึ้น